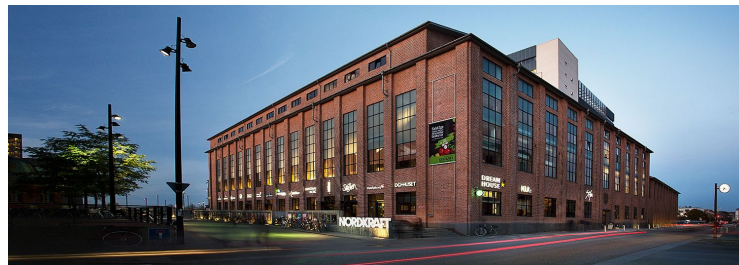

Kvalitativ Psykologi

Konference

Online, Zoom

25-26 maj 2021

QS

Qualitative Studies

AALBORG UNIVERSITET

Oversigt:

Tirsdag d. 25. maj

09:00-09:15	Velkomst v. Alfred B. Sköld
09:15-10:15	<i>Keynote</i> Klaus Nielsen
10:15-10:45	Pause
10:45-12:15	Oplæg 1-3
12:15-13:00	Frokost
13:00-14:00	<i>Keynote</i> Charlotte Højholt
14:00-14:30	Pause
14:30-15:30	Oplæg 4-5
15:30-15:45	Pause
15:45-17:15	Oplæg 6-7

Onsdag d. 26. maj

09:00-10:00	<i>Keynote</i> Svend Brinkmann
10:00-10:30	Pause
10:30-12:00	Oplæg 8-10
12:00-13:00	Frokost
13:00-14:00	<i>Keynote</i> Tone Roald
14:00-14:30	Pause
14:30-16:00	Oplæg 11-13
16:00-16:15	Afrunding og farvel

Program:

Tirsdag d. 25. maj

09:00-09:15 Velkomst ved **Alfred B. Sköld**

09:15-10:15: *Keynote 1*

Klaus Nielsen, Professor, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Kvalitativ psykologi som tilfældets psykologi

Oplægget vil argumentere for at en kvalitativ psykologi kan forstås som tilfældets psykologi. Det konkrete, det særlige, det forskellige og enkeltstående fremstår som udgangspunktet for en kvalitativ psykologi. En videre udforskning af tilfældets psykologi peger på tilfældigheden og det tilfældige som centrale komponenter for en kvalitativ psykologi. Oplægget vil kritisk udfolde hvordan tilfældets psykologi står i kontrast til forvaltningstænkningen, der dominerer mainstream psykologisk tænkning i dag.

10:15-10:45: Pause

10:45-11:15 Oplæg 1

Nis Langer Primdahl, Ph.d.-studerende, Afd. for Pædagogisk Psykologi, DPU, Aarhus Universitet

Nærvær, nu-væren og temporale normer i skolen - at arbejde kvalitativt med tidslighed

”Vær i nuet”. ”Vær nærværende”. Sådan lyder tidens maksimer. Men hvordan bliver det i forskningen kvalitativt muligt at nærme sig tidslighed som empirisk genstand i pædagogiske og psykologiske sammenhænge?

”Hvad er tid så? Hvis ingen spørger mig, ved jeg det; hvis jeg søger at forklare det til den, der spørger, ved jeg det ikke.” Augustins – efterhånden noget fortærskede - diktum fra det 4. århundrede er på trods af sin rige virkningshistorie sjældent blevet tematiseret metodologisk. Udsagnet peger på den mundlamhed, der kan gribe jeget, når det i en given kontekst skal forholde sig til tidens sproglige tyngde. Eksempelvis når spørgsmålet lyder: ”Hvad vil det sige at være i nuet?” I min undersøgelse af udbredelsen og anvendelsen af kontemplative praksisser (f.eks. mindfulness og yoga) blandt lærere, skolepædagoger og elever på danske folkeskoler, har tidslighed og temporale normer vist sig som centrale objekter, der samtidig bærer en vis metodisk utilnærmelighed. Gennem eksempler fra mit empiriske arbejde med særligt mindfulness vil jeg diskutere forskellige metodiske strategier til kvalitativt at indkredse disse tematikker og tilgrænsende fænomener, eksempelvis trivsel og nærvær.

11:15-11:45: Oplæg 2

Britta Møller, Ph.d.-studerende, Institut for Kommunikation og Psykologi, QS, Aalborg Universitet.

Mingling mysteries and mystories in qualitative research

Kvalitativ forskning præsenteres ofte som mudret og messy, og hverken til stramt at planlægge eller helt tilfældig opstået. Termen serendipity bruges gerne til at fange den del af kvalitativ forskning som opstår uventet og overraskende. Gennem analyse af min egen forskning som bevægelser mellem 'mysteries' og 'mystories' ønsker jeg at bidrage til en diskussion af forskerens som erfarings-apparatus, der muliggør registrering og produktion af brud som data, som hverken er tilfældigt eller planlagt opstået. Præsentationen vil illustrere, at mysteries eller brud, emergerer som data og resoneres gennem forskerens levede erfaringer; dennes historie, mystories. Dette indebærer to aspekter; forskerens informerede forventninger og teoretiske problematisering af hvad der er på færde, samt forskerens subjektivitet, intuition, forestillinger og følelser af hvad der er interessant. Hermed fremtræder en abduktiv bevægelse mellem forskerens teoretisering og dennes levede engagement med og respons til feltet, herunder oplevelser af forvirring, overraskelse og fortvivlelse, der kalder på udforskning, analyse og yderligere teoretisering. Præsentationen tager afsæt i et empirisk funderet PhD studie af læring og udvikling i ældrepleje-arbejde og -uddannelse. Projektet har til hensigt at undersøge og initiere reflektive praksisser, herunder forskningen som reflektiv praksis, til understøttelse af organisatorisk læring og praksis for læring.

11:45-12:15: Oplæg 3

Martin Hauberg-Lund Laugesen, Ph.d.-studerende, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

At kalde tingene ved deres rette navn: Fænomenografiens genkomst?

Det er siden Amadeo Giorgis metodologiske pionerarbejde tilbage i '70erne blevet mere og mere *comme il faut* at tale om 'fænomenologi' som den grundlæggende metodefilosofiske tilgang til kvalitative studier. Især Giorgis betegnelse *descriptive phenomenology* har vundet indpas, og mange kvalitative forskere abonnerer i et eller andet omfang på de både epistemologiske og metodologiske grundantagelser om kvalitativ forskning, som Giorgi udviklede igennem sin tilegnelse af Husserls fænomenologiske tilgang og tænkning. Men, spørger jeg nu retorisk, ser vi ikke en hel del eksempler på kvalitative forskere, som hævder at have en fænomenologisk vidensinteresse, men som i virkeligheden gør noget ganske andet end, det de siger, de gør? Fænomenologi handler om at komme til sagen selv, som Husserl formulerede det, men ofte kulminerer såkaldt fænomenologisk kvalitativ forskning ikke i principielle indkredsninger af bestemte fænomeners essentielle kvaliteter, men derimod i nok så interessante, men ikke specielt fænomenologiske, indsigter i *hvordan nogen oplever noget*. Jeg vil hævde, at det i mange sammenhænge snarere er kvaliteterne af *relationen* mellem oplevende subjekter og fremtrædende objekter, man som fænomenologisk kvalitativ forsker, i virkeligheden interesserer sig for, og ikke som sådan for sagen selv, sådan som det i grunden er fænomenologiens rette formål at gøre. Jeg vil i oplægget re-aktualisere Göteborg-skolens såkaldte 'fænomenografi' som et bedre navn for det, som mange indenfor kvalitativ forskning bedriver under overskriften 'fænomenologi'.

12:15-13:00 Frokost

13:00-14:00 *Keynote 2*

Charlotte Højholt, Professor, Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet

Kvalitativ forskning om situeret ulighed

Statistik omkring ulighed giver modsatrettede resultater og der tales om skolen som ulighedens 'sorte boks'. Skolen er dog ikke blot en boks, men en social praksis hvor mange deltagere i situeret samspil med hinanden lever hverdagsliv og udgør betingelser for hinandens livsførelse. Oplægget vil pege på muligheden for gennem kvalitativ udforskning af skolens sociale situationer at fremanalysere sammenhænge mellem politiske konflikter i og om skolen, personlige konflikter i hverdagslivet og ulige betingelser for at deltage i skolelivet.

14:00-14:30 Pause

14:30-15:00 Oplæg 4

Tilde Mardahl-Hansen, Lektor, Center for Anvendt Velfærdsforskning, UCL

Et socialpsykologisk perspektiv på lærerfaglighed – et kvalitativt studie af læreres arbejdslivsførelse på tværs af steder.

Oplægget omhandler et kvalitativt studie af læreres hverdagsliv i folkeskolen med et teoretisk afsæt i kritisk psykologi og social praksisteori. Det empiriske grundlag er observationsstudier af 4 læreres hverdagsliv på tværs af aktiviteter og steder på to folkeskolen over en periode på 2 år. I oplægget sættes fokus på, hvordan kvalitativ forskning med afsæt i et analytisk lærerperspektiv kan bidrage til forståelser af lærere som subjekter der handler begrundet i konkret skolepraksis og til forståelser af lærerfaglig agens. Projektets analyser bidrager til en kritik af både psykologiserende perspektiver på lærerfaglighed med et (relativt isoleret) fokus på social samspil, relationer og mindset og instrumentelle, linære og universalistiske forståelser af undervisningsopgaven. Gennem kvalitative analyser af læreres engagement i skolens sagsforhold får vi blik for, hvordan lærere i samarbejde med skolens øvrige parter koordinerer, prioriterer, udforsker, forhandler og konflikter om skolens mange formål og opgaver og dermed på situerede måder tilstræber både at opretholde skolens formål og ideologier og at udfordre og overskride skolens modsætninger og konflikter, som de udfolder sig i lærere og elevers fælles hverdagsliv.

15:00-15:30: Oplæg 5

Charlotte Wegener, Lektor, Institut for Kommunikation og Psykologi, QS, Aalborg Universitet

Retreating - for a better jump? En rytmeanalyse af skrivning på universitetet

Mit akademiske virke har tiltagende handlet om at opmuntre, udfordre og vurdere andres skrivning. Jeg har også været dybt engageret i at være et skrivende menneske, og jeg har glemte spisetider og sengetider og almindelig høflighed ved skærmen i transaktion med tastatur, ideer og ord. Men for et par år siden holdt jeg næsten op med at skrive, og jeg fik ingen nye ideer. Jeg fantaserede om at tage på retreat, og min yndlingsang var liveudgaven af 'Just like Greta' (Morrison, 2005) med omkvædet:

Well I guess I'm going A.W.O.L.

Disconnect my telephone

Just like Greta Garbo

I just want to be alone

En forsker og skrivecoach kan dårligt stikke af fra kravet om at skrive, men akkompagneret af Morrison's stemme og groovy rytmesektion begyndte jeg at føre "journal" (Mills, 1952/1980) med temaet rytmer. Jeg var begyndt at læse om rytmeanalyse (Lefebvre, 1992) og havde fundet enkelte rytimestudier af akademisk skrivning (Dakka & Wade, 2019; Gibbs, 2015). Med hjælp herfra vender jeg nu tilbage til Koestler's (1964) ide om, at kreativitet forudsætter tilbagetrækning - 'to retreat for a better jump' (Taylor, 1999). (Hvordan) kan vi skabe et universitet, hvor dette er muligt? For os selv og for vores studerende?

15:30-15:45: Pause

15:45-16:15 Oplæg 6:

Peter Clement Lund, Ph.d.-studerende & **Thomas Szulevicz**, Lektor, Institut for kommunikation og psykologi, QS, Aalborg Universitet

Om psykologistuderendes kandidatspecialer

I denne præsentation vil vi undersøge den metodologiske diskrepans mellem mainstream psykologisk forskning og de psykologistuderendes kandidatspecialer. Vi gør dette ved at analysere opgavetitler og beskrivelser af alle kandidatspecialer mellem 2014 og 2019 fra 6 forskellige institutioner i Danmark, der hver tilbyder psykologiprogrammer. Vi har organiseret og kategoriseret i alt 4830 titler og beskrivelser. Dette er blevet gjort igennem en eksplorativ mixed-methods tilgang, hvor vi har kombineret en kvantitativ 'sentiment analysis' med en mere kvalitativ tilgang, der undersøger mindre udtræk af datasættet. Baseret på nogle af resultaterne fra denne analyse, vil vi diskutere hvordan og i hvilken grad psykologistuderende er optaget af teori og metode i deres specialer og understrege den diskrepans der tilsyneladende er mellem forskningen og kandidatspecialerne.

Denne diskrepans diskuterer vi fra forskellige perspektiver, der omhandler hvordan kvalitative metoder oftest anses som 'lettere' at anvende. Derudover diskuterer vi hvordan brugen af kvalitative metoder kan forstås som en slags 'dustbowl empiricism', hvor metoder er vigtigere end teori og hvor disse metoder forstås som faste værktøjer, der kan appliceres

alle steder. Slutteligt vil vi diskutere anvendelsen af teori i specialerne og prøve at forstå de dominerende teoretiske trends i specialerne.

16:15-17:15 Oplæg 7

Astrid Hellemann og **Christian Styrbæk Kensmark**, Psykologistuderende, Københavns Universitet

Oplæg og efterfølgende diskussion på baggrund af en undersøgelse af forholdet mellem empiri og teori i socialpsykologipensum, igangsat af Psykrådet på KU, samt en række artikler i Uniavisen:

https://uniavisen.dk/psykologistuderende-har-afdaekket-en-markant-udvikling-i-deres-pensum/?fbclid=IwAR3sazRMUxvLra_aWGdzH9DB9ltzya9Wrbk-HxGNKY5PmcutXlUjqUUYjw

<https://uniavisen.dk/psykologer-fra-aalborg-vi-ville-oenske-at-vores-studerende-ogsaa-kulegravede-deres-pensum/>

<https://uniavisen.dk/institutleder-paa-psykologi-de-studerende-skal-ikke-bekymre-sig-udviklingen-i-pensum-er-helt-naturlig/>

Onsdag d. 26. maj

09:00-10:00: *Keynote 3*

Svend Brinkmann, Professor, Institut for Kommunikation og Psykologi, QS, Aalborg Universitet

Hvad handler kvalitativ psykologi om?

I mit oplæg vil jeg give et bud på, hvad kvalitativ psykologi handler om. Jeg sætter parentes om, hvilke metoder, der er relevante at bringe i anvendelse, og vil i stedet fokusere på det, som metoderne gerne skulle hjælpe os til at afdække. Mit bud er, at en kvalitativ psykologi studerer livet, som det leves af personer, og at livets fænomener på en gang er intentionelle og normative. Det er beskrevet af henholdsvis fænomenologisk orienterede og mere diskursivt og kulturpsykologisk orienterede positioner, men i oplægget vil jeg forsøge at bygge bro herimellem snarere end at fremhæve forskellene.

10:00-10:30 Pause

10:30-11:00: Oplæg 8

Benedikte Kudahl, Ph.d.-studerende, Psykologisk Institut, Københavns Universitet

Skønhedens fænomenologi

På trods af kunstfilosofiens, æstetikteoriens, eksperimentalpsykologiens og fænomenologiens omfangsrige arbejde med at opstille forståelsesrammer for det æstetiske genstandsfelt, er en egentlig skønhedens fænomenologi ikke blevet beskrevet. Vi har altså i psykologien ingen udførlige empiriske undersøgelser som tydeliggør hvordan skønhedsfænomener fremtræder for menneskelig bevidsthed.

Måske dette skyldes at skønhed tilsyneladende beskriver sig selv i et selvrefererende system: begrebet om det skønne, på græsk *kalos*, referer til det æstetisk *gode*. Men at betragte skønhed som selvbeskrivende efterlader os uden begreb om, hvordan kunstens materielle objekter bevæger sin betragter, og uden indsigt i den eksistentielt meningsskabende værdi, som oplevelsen af skønhed potentielt indebærer.

Dette ph.d-projekt er en undersøgelse af skønhedens fremtræden i det intime møde mellem kunst og beskuer. Gennem interviews med kunstmuseums-gæster, undersøger jeg skønhedens natur som den kommer til udtryk i det oplevede møde. I mit oplæg vil jeg berøre skønhedsoplevelsens mulige struktur og betingelserne på hvilken skønhedsoplevelsen kan indtræffe. Særligt vil jeg i oplægget interessere mig for skønhedens emotionelle aspekter sådan som de manifesterer sig i subjektiv oplevelse.

Til sidst vil jeg lægge op til diskussion af, i hvilket omfang fænomenologisk metode kan bidrage til forståelse af og generalisering vedrørende skønhed.

11:00-11:30: Oplæg 9

Casper Feilberg, lektor, Institut for Kommunikation, QS, Aalborg Universitet

Kvalitativ psykologi eller humanvidenskabelig psykologisk forskning? Eksistentiel-fænomenologiske perspektiver på kvalitative metoder og kvalitativ forsknings rolle i psykologien. Hvis man følger Jonathan Smiths udlægning af Kvalitativ Psykologi i *Qualitative Psychology – A practical guide to research methods* (2008), har verden brug for mere kvalitativ psykologi. Men hvad kan vi forstå ved dette begreb? Smith og bogens medforfatter – den eksistentielle fænomenolog Peter Ashworth - definerer kvalitativ psykologi ud fra en skelnen mellem kvalitative og kvantitative metoder, og kvalitativ psykologi dækker den del af psykologien, som anvender kvalitative metoder i studiet af psykologiske spørgsmål. En række psykologiske traditioner i form af William James, Mead, fænomenologi, hermeneutik og postmodernisme sættes i forbindelse med denne tradition, ofte modstillet naturvidenskabelige traditioner.

I oplægget vil jeg omvendt argumenterer for, 1) at distinktionen mellem kvalitative og kvantitative metoder er væsentlig, men står den alene overser man de tre bærende erkendelsesinteresser, som psykologisk forskning kan ledes af (praktisk-forstående, teknisk-beherskende og emancipatorisk kritik), 2) at Merleau-Ponty og den eksistentielle fænomenologis oprindelige projekt ikke var at fremhæve en kvalitativ psykologi, da empirisk udforskning altid vil have sine grænser, men i stedet at sammentænke filosofi (ontologi), videnskabelig viden (teori og epistemologi) og metodologi for herved at muliggøre en helhedsfortolkning af sagen, som bl.a. trækker på viden fra både en humanvidenskabelig, naturvidenskabelig og emancipatorisk erkendelsesinteresse, fortolket i lyset af den fælles livsverden (ontologi). Mht. uddannelse argumenterer jeg for 3) at kvalitativt-teoretiske undersøgelser understøtter studerendes tilegnelse af en praktisk-forstående undersøgelsestilgang med vægt på kvalitativ iagttagelse og selvrefleksion, som er bærende for praktiserende psykologers psykologiske og videnskabelige habitus.

11:30-12:00: Oplæg 10

Gry Tybjerg, lektor på UCL; Ph.d.-studerende, Roskilde Universitet

Unge ulige uddannelsesdeltagelse

I Danmark har de seneste års uddannelsespolitiske fokus handlet om at få flere unge i uddannelse i intention om at bryde med social ulighed. Selvom mange overgangsarrangementer de seneste år i udskolingen, såsom test, prøver, brobygning, praktik og uddannelsesparathedsvurdering er sat i verden for at kompensere for såkaldt manglende parathed, står stadig mange unge uden for uddannelsessystemet. Undersøgelser peger på, at fælles for dem er, at de har haft dårlige skoleerfaringer, ligesom at halvdelen af unge uden for uddannelsessystemet kommer fra middelklassefamilier. Social ulighed udgør på den måde en samfundsmæssig problemstilling, men også en videnskabelig problemstilling, der handler om, hvordan vi kan forstå og forske i ulighed som mere end alene social baggrund, individuelle dispositioner eller samfundsmæssige diskurser, der siver ned i skolen med henblik på at udvikle nye handlemuligheder for praksis.

Mit oplæg diskuterer ulighedsforståelser og kvalitative metoders muligheder og begrænsninger i udforskning af unge og ulighed i uddannelsessystemet og ønsker at inspirere til, hvordan vi kvalitativt psykologisk kan udforske ulighed på situerede måder, der

griber ind i kompleksiteten af det sociale samspil både aktivt handlende elever, fællesskabet i klassen, de professionelle arrangementer og skolens uddannelsespolitiske dagsorden alle på hver sin måde spiller ind i.

12:00-13:00: Frokost

13:00-14:00 *Keynote 4*

Tone Roald, Lektor, Psykologisk Institut, Københavns Universitet

Kvalitativ metode: Fænomenologi og kunst

I dette foredrag vil jeg diskutere hvad kvalitative metoder er og hvordan de kan fungere på basis af fænomenologisk psykologi. Jeg vil endvidere diskutere det videnskabsteoretiske grundlag for kvalitative metoder generelt og den fænomenologiske metode specifikt. Herunder vil jeg diskutere generalisering inden for de kvalitative metoder samt livsverdensbegrebet. Mine pointer vil jeg illustrere med eksempler fra min forskning inden for kunstoplevelsens psykologi.

14:00-14:30 Pause

14:30-15:00: Oplæg 11

Trine Stokbro Vesteghem, Ph.d.-studerende, Institut for Kommunikation og Psykologi, AAU

*Arbejdsrehabilitering og mental sundhed for borgere med erhvervet hjerneskade
Et mixed methods studie*

I Danmark er der ca. 125.000 voksne, der lever med en erhvervet hjerneskade opstået pga. sygdomme eller ulykker. Hvert år er der ca. 20.000 nye tilfælde (Sundhedsstyrelsen, 2011). Tilbagevenden til arbejde opfattes ofte som en vigtig indikator på fremgang i rehabiliteringen, hvilket desværre er langt fra alle, der modtager (Tyerman, 2012).

Clubhouse-modellen, som er udviklet inden for socialpsykiatrien, har påvist lovende praksis i forhold til bl.a. arbejde og livskvalitet (Mckay et al., 2016). Visionen bag modellen er at skabe et arbejdsmæssigt og socialt fællesskab i trygge omgivelser, hvor følelsen af, at der er brug for en, og det nytter at gøre en indsats, tilstræbes. Modellen er ligeledes anvendt i praksis til voksne med erhvervet hjerneskade, men der findes ikke forskning om, hvordan den kan støtte denne målgruppe.

Ud fra et diskursteoretisk og kritisk psykologisk perspektiv undersøger ph.d.-projektet derfor, hvordan arbejdsrehabiliteringsstrategier kan fremme mental sundhed, hvor der kvalitativt inddrages hjerneskaderamtes perspektiv på at frekventere et kommunalt tilbud baseret på Clubhouse-modellen. Derudover vil en kvantitativ del af studiet undersøge hvilke arbejdsrehabiliteringsstrategier, der anvendes både internationalt og nationalt.

15:00-15:30: Oplæg 12

Chalotte Glintborg, Lektor, & **Cecilie Marie Thøgersen**, Ph.d.-studerende, Institut for Kommunikation og Psykologi

Posttraumatisk vækst hos par efter erhvervet hjerneskade

Introduktion: En erhvervet hjerneskade påvirker ikke kun den, der rammes af skade, men hele den nære familie. Der rapporteres om følger så som depression, forringet livskvalitet, ensomhed og ægteskabsproblemer/skilsmisser. Forskning indenfor hjerneskadeområdet har primært haft sit fokus på de negative følger af skaden. Det er forståeligt når en tredjedel af alle der rammes, oplever senfølger. I det seneste årti har spirende forskning indenfor erhvervet hjerneskade begyndt at undersøge posttraumatisk vækst efter erhvervet hjerneskade.

Teori/metode: Ved at anlægge et positiv psykologisk perspektiv på rehabilitering undersøger dette studie posttraumatisk vækst hos par, hvor en partner er ramt af erhvervet hjerneskade. Studiet er en del af et større longitudinelt studie, der følger personer med hjerneskade og deres pårørende i op til 5 år. Et gennemgående tema i dette langstidsstudie er posttraumatisk vækst/resiliens, som ønskes udforsket i nærværende studie i et single casestudie med et par, hvor en partner er ramt af erhvervet hjerneskade.

Resultater: Dyadisk coping bidager til skabelse af en fælles enhed – et ”vi”, der sammen skaber strategier mod stress og fører til posttraumatisk vækst. Af anvendte strategier fandt vi dét at vælge et positivt mind-set, spiritualitet og at skabe positive sygdoms narrative.

Konklusion: Ved at integrere konceptet om posttraumatisk vækst i psykologisk forskning på hjerneskadeområdet bliver det muligt at se på fremmede faktorer, som dyadisk coping og spiritualitet, for posttraumatisk vækst som hos par, hvor en partner er ramt af ABI.

15:30-16:00: Oplæg 13

Jonas Højgaard Frydenlund, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Hvordan studerer vi det der ikke er der?

Mange studier kan gå ud i verden og pege på det de gerne vil studere. Men, hvad skal vi gøre når det vi vil studere ikke er der? I denne præsentation vil jeg fremlægge mine erfaringer med dette, ud fra mine erfaring fra et felt og interview studie foretaget på en skole. Jeg vil præsentere en række tilgange til at gøre verden synlig på bestemte måder, sådan fravær fremstår som noget der kan observeres (Denzin & Lincoln, 2011). Specifikt peger jeg på 1) at vi kan kigge efter forventninger, 2) at vi kan kigge efter det der er rundt om forventninger og andres observation af fravær, 3) at vi kan kigge på de spor fravær efterlader, 4) at vi kan kigge efter, hvor de fraværende er i stedet og, 5) sidst er det muligt at kigge imod andres oplevelse af fravær. Jeg fremstiller ved hver tilgang nogle af de teoretiske indsigter der ledte til at jeg selv begyndte at kigge på den måde, samt nogle af de konsekvenser det kan have. Håbet er at disse indsigter kan være behjælpelige for andre der fremover vil bruge kvalitative metoder til at studere, det som ikke er der.

16:00-16:15 Afrunding og farvel